

ชุมชนบ้านน้ำฉ่ำกับวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง

Ban Num Cha Community with Philosophy of Sufficient Economy Discourse

ศิริพร เลิศยิ่งยศ*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการสร้างวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่ำ และกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมในภาคปฏิบัติการทางสังคมเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีวิทยาการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ตามแนวทางการศึกษาของแฟร์คลาฟ (Norman Fairclough) โดยวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำ สมาชิกชุมชนบ้านน้ำฉ่ำและตัวแทนหน่วยงานราชการที่มีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนจำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์วาทกรรมจากตัวบท (Text) ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practice) และภาคปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice)

ผลการศึกษาพบว่า การสร้างวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่ำเกิดขึ้นจากตัวบทในเรื่องของอุดมการณ์ดำรงวิถีชีวิตแบบพอเพียงของคนในชุมชนมีระบบความสัมพันธ์ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการบริหารจัดการแบบเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย มีการแก้ไขปัญหาาร่วมกันก่อนที่จะเฝ้าระวังงบประมาณจากรัฐบาล ทำให้เห็นถึงอุดมการณ์ชุมชนที่มุ่งมั่นใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจากโครงสร้างแผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขเป็นหลักสำคัญในการขับเคลื่อน สำหรับภาคปฏิบัติการวาทกรรม (Discursive Practice) ตามตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ พบว่า มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนภาคปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice) ถือเป็นอุดมการณ์ที่มอบหมายจากสังคมที่ถ่ายทอดนโยบาย วิธีการปฏิบัติเพื่อเตรียมพร้อมรับกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และสร้างภูมิคุ้มกันให้เข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากแนวคิดของผู้นำและคนในชุมชนที่ยึดอุดมการณ์ดำรงชีวิตพอเพียง ด้วยการรู้จักตัวตน รู้รับ รู้จ่าย รู้ออม รู้จักวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกและเชื่อว่าความสุขที่แท้จริงอยู่ที่ภาวะของจิตใจ มิได้ขึ้นอยู่กับความมั่งคั่งของทรัพย์สิน ทำให้สร้างความเป็นอื่น (Other Development) กับแนวทางการพัฒนาที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างระบบทุนนิยม ระบบบริโภคนิยมว่าเป็นระบบที่ไม่ยั่งยืนทำให้สังคมเกิดความเสื่อมมากขึ้น ดังนั้น วาทกรรมของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านน้ำฉ่ำมีการสร้างอำนาจ (Power) และความรู้ (Knowledge) จากหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนการดำรงชีวิตของคนในชุมชนทำให้เกิดภาคปฏิบัติการทางสังคมด้วยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้บุคคลทุกระดับได้นำไปประยุกต์ใช้ ทำให้เกิดการผลิตซ้ำ (Reproduction) และเผยแพร่ (Distribution) และเป็นหลักการที่ชี้นำแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนให้กับชุมชนอื่น ได้เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตแบบพอเพียง วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านน้ำฉ่ำทำให้เห็นถึงความเป็นตัวตนที่มีระบบและพัฒนาต่อมาด้วยการขัดเกลาทางสังคม ทำให้เกิดอุดมการณ์แห่งความพอเพียงใน

* นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร appleza@hotmail.com โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์ สาขาวิทยาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร innjun@yahoo.com เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ชุมชนซึ่งทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และเหมาะสมกับสังคมชนบทไทยทำให้ชุมชนและสังคมเกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิตให้เกิดความผาสุกอย่างยั่งยืน

Abstract

This study had main proposed to create discourse Philosophy of Sufficiency Economy within community Ban Num Cha and the process of social reproduction. This study is a qualitative research, Actually, Norman Fairclough methodology analyzed had collected data by using in-depth interviewed leader, members of the community and representative government with 15 people. This article has been analyzed by the discourse analyzed of text, discursive practice and social practice.

The result showed that create discourse Sufficiency Economy Philosophy within community Ban Num Cha from text on ideology self-sufficient life of the community. with relationships support, management is an associative network. the troubleshooting with waiting well before the budget from the government. the economic indicators of the prototype sufficiency for wellbeing strategy. for discursive practice as indicators of the sufficiency economy model that has four dimension; 1) economic 2) mind and social 3) learning and 4) natural resources and environment. the analysis of social practice are assigned by society to propagate the ideology, policies, procedures and practices to prepare for the change. and build a strong immunity under the sufficiency economy philosophy. this concept of leadership and ideology self-sufficient life of community by known identities that perceived as expense savings realized the external situation and believe that happiness is a state of mind. Does not depend on the wealth of the property, it has the other development other of capitalism, consumerism is not sustainable. Thus, discourse sufficient economy within community Ban Num Cha had the power and knowledge caused supported of the government with the establishment of learning center with philosophy of sufficiency economy. learning activities. Individuals at all levels to be applied at all times, to cause reproduction and distribution. This principles that can guide the way of live and practice with other communities. have to learn self-sufficient lifestyle. discourse sufficient economy within community Ban Num Cha to consturct the identity and developed by socialization. an ideology of self-sufficiency and make self-reliant community. it also appropriate for social thailand and cause development and social well-being community and quality of life to be sustained.

บทนำ

การพัฒนาแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตก มีส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มคนส่วนหนึ่งโดยเฉพาะคนในภาคชนบทยากจนลงเนื่องจากการพัฒนาทุนนิยม โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทยที่มีรูปแบบ

การพัฒนาทุนนิยม “แบบบริวาร” คือ ผูกขาดการแข่งขันแบบไม่เป็นธรรม พึงการลงทุนขนาดใหญ่โดยนำเข้าเทคโนโลยีจากประเทศที่ร่ำรวย ขาดความสนใจที่จะใช้ทรัพยากรพื้นฐานในประเทศให้เกิดความเข้มแข็ง จึงเท่ากับเป็นการสร้างฐานความเติบโตให้กับเศรษฐกิจต่างชาติ และมีการแสวงหาผลประโยชน์ท่ามกลางการแข่งขันกันอย่างเสรี เอื้อประโยชน์ให้กับนายทุนรายใหญ่เพียงไม่กี่รายในประเทศ มากกว่าที่จะกระจายผลประโยชน์สู่ภาคประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ หยั่งผลให้สังคมเกิดความเหลื่อมล้ำเกิดคนจนมากขึ้น และจากงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า การขยายตัวของระบบทุนนิยมไม่ได้สนับสนุนความสุขที่แท้จริงแต่อาจยกระดับมาตรฐานการครองชีพหรือสร้างความพึงพอใจอย่างหาบได้ (ตริณ พงศ์มพัฒน์. 2554 : 17)

ภายใต้สถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้เกิดวาทกรรมในชุดความรู้ที่เรียกว่า “วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง” ผ่านพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและได้อัญเชิญหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤตและเกิดสังคมที่เข้มแข็งโดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการพัฒนาระยะแผนพัฒนาต่อเนื่องมาตั้งแต่ ฉบับที่ 8 จนถึงฉบับที่ 11 โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา รวมทั้งสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติและขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิบัติอย่างชัดเจนในทุกระดับเพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศบนทางสายกลางเชื่อมโยงทุกมิติการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยวิเคราะห์แบบ “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” เตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” และกระบวนขับเคลื่อนทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรอบรู้” รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “คุณธรรมจริยธรรม” การปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกระแสโลกาภิวัตน์ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555.ออนไลน์)

กล่าวได้ว่า วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมีบทบาทกับชุมชนต่อการรับรู้เรื่องการตีความในมโนทัศน์เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อกล่าวถึงตำบลขามทะเลสอ เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอขามทะเลสอ ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขามทะเลสอ มีการแบ่งเขตปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรและอยู่ใกล้ตัวเมือง โดยมีชุมชนที่ยังดำรงชีวิตอย่างปกติท่ามกลางกระแสทุนนิยมที่ทวีความรุนแรงได้แก่ ชุมชนบ้าน น้ำคำ ซึ่งเป็นหนึ่งในหมู่บ้านเขตปกครองตำบลขามทะเลสอตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลโป่งแดง อ. ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา ประชากรบ้านน้ำคำมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีความสามัคคีเอื้ออาทรต่อกัน ความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านถือว่าเข้มแข็งมากเมื่อกล่าวถึงวาทกรรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำคำพบว่า “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่แค่อยู่อย่างพอเพียง ปลูกพืช ปลูกผักกินเองเท่านั้น แต่ต้องสามารถวิเคราะห์ตัวตนให้ได้ถึงจะสามารถอยู่รอด โดยต้องรู้รับ รู้จ่าย รู้ออม จะทำให้รู้จักประมาณตนว่าเราทำได้แค่ไหน” (ชั้น เลาสูงเนิน. สัมภาษณ์. 29 พฤศจิกายน 2555) ซึ่งถือเป็นวาทกรรมของผู้นำซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นอีกทั้งคนในชุมชนบ้านน้ำคำส่วนใหญ่มีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ด้วยการกินและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มอย่างหลากหลายเช่น กลุ่มอาชีพเส้นหมี่บ้านน้ำคำ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มเครือข่ายเกษตรผสมผสาน ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านน้ำคำ (สำนักงานพัฒนาชุมชน. 2551) ด้วยการดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงและจากการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้ชุมชนบ้านน้ำคำได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงประจำตำบลเพื่อเป็นการเผยแพร่ สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่แบบพอเพียงเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ชุมชนอื่นนำไปปฏิบัติตามไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการสร้างวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่าและกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมในภาคปฏิบัติทางวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่า อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา เพื่อสร้างพลังทางสังคมของชุมชนบ้านน้ำฉ่า ก่อให้เกิดวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมฐานทุนในท้องถิ่นและสามารถใช้เป็นแนวทางและต้นแบบของการพัฒนาชุมชนตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการสร้างวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่าและกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมในภาคปฏิบัติทางสังคม (Social Practice) ของวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่า อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา โดยศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบการดำเนินชีวิต วิถีปฏิบัติของชุมชนบ้านน้ำฉ่า อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมาและสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 – 11

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้แทนองค์กรในหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับชุมชนผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการและสมาชิกในชุมชนบ้านน้ำฉ่า

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุมชนบ้านน้ำฉ่า ต.โป่งแดง อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา

4. ขอบเขตด้านเวลา คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2555

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ได้ทรงเน้นย้ำเป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541 ได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่คณะบุคคลที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ดังนี้ (ภูมิพล-อดุลยเดช. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. 2551 : 12)

“... อันความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียง. เมื่อพูดพอเพียง แปลในใจแล้วก็ได้พูดออกมาด้วยว่าจะแปลเป็น Self-sufficiency (พึ่งตนเอง) ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริง เศรษฐกิจพอเพียงนี้กว้างขวางกว่า Self-sufficiency. คือ Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไร มีพอที่จะใช้ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่นอยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง)...”

เมื่อกล่าวถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง มีนักวิชาการนำแนวคิดดังกล่าวไปตีความหมายและขยายความคิดอย่างกว้างขวาง ดังนี้ สุเมธตันติเวชกุลอดีตนายกรัฐมนตรีและกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานในโครงการพระราชดำริ (กปร.) (2550 : 45) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไว้ว่า เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับตนเองสามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีกว่าตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้และเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายมีความหมายชัดเจนถ้าหากพิจารณาอย่างถ่องแท้จะไม่ยากแก่การรับรู้และการนำไปปฏิบัติ ส่วนประเด็น วสี (2542 : 4) กล่าวว่าความพอเพียงต้องมีอย่างน้อย 7 ประการ ได้แก่ พอเพียงสำหรับทุกคน จิตใจพอเพียง สิ่งแวดล้อมพอเพียง ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง ปัญญาพอเพียง อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง และมีความมั่นคงพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็จะเกิดความสมดุล คือมีความปกติและยั่งยืนซึ่งเราอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่น เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เป็นต้น จากความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริสรุปได้ว่า เป็นแนวความคิดที่กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติตนและการดำรงตนบนพื้นฐานแห่งความพอเพียงโดยมีความพอประมาณความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการรับผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมจากภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้และตระหนักถึงคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต อีกทั้งการเน้นวิธีการที่ทำให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศ ไม่ต้องเบียดเบียนผู้อื่น ลดการพึ่งพาจากภายนอก อันจะส่งผลเกิดความความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

2. กรอบแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริชี้ให้เห็นถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี กรอบแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถอธิบายได้ว่า ความพอเพียง (Sufficiency) จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว จากคุณลักษณะ ทั้ง 3 ประการต้องปฏิบัติภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่ ความรู้และคุณธรรม หรือเรียกว่า หลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ส่วนการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับพอเพียงนั้นจำเป็นต้องอาศัยเงื่อนไขความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน(อภิชาติ พันธเสน.2549 :20)

3. แนวคิดเรื่องหลักการพึ่งพาตนเอง ของสุเมธ ตันติเวชกุล. (2552 :54) ยึดหลักสำคัญอยู่ 5 ประการสอดคล้องกับหลักการพึ่งตนเองของชุมชนตามตัวแบบ TERMS ของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2537 :35 – 50) ดังนี้ด้านจิตใจ (Moral = M) ด้านสังคม (Society = S) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (Resource = R) ด้านเศรษฐกิจชุมชน (Economy = E) ด้านเทคโนโลยี (Technology = T)

4. สถานการณ์การพัฒนาประเทศจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 –11 เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศทำให้ต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติ โดยเฉพาะความเสี่ยงจากการบริหารภาครัฐที่อ่อนแอโครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่สามารถรองรับการเติบโตอย่างยั่งยืนจากความเสี่ยง ความเสื่อมถอยค่านิยมที่ฝังงมในสังคมไทย ความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและความเสี่ยงด้านความมั่นคงของประเทศ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555.ออนไลน์)

5. แนวคิดเรื่องวาทกรรม ตามแนวทางของ Foucault คือ วาทกรรมสร้างขึ้นจากความแตกต่างระหว่างสิ่งที่พูดได้ในระยะเวลาหนึ่ง และสิ่งที่ถูกพูดอย่างแท้จริง เขตข้อมูลในขณะหนึ่งคือกฎที่ว่าด้วยความแตกต่าง (Foucault, 1972 : 633) นอกจากนี้ วาทกรรมถูกสร้างด้วยการพยายามศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์และรายละเอียดในการสร้างเอกลักษณ์และความหมายให้กับสรรพสิ่งที่ห่อหุ้มเราอยู่ในสังคมในรูปของวาทกรรมและภาคปฏิบัติของวาทกรรม (Discursive Practice) ว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการต่อสู้เพื่อช่วงชิงการนำ (Hegemony) กฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ อย่างไร เกี่ยวพันกับบุคคลสถาบัน เหตุการณ์อะไรบ้างและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้างรวมถึงการปิดกั้น กดทับอย่างไร (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2545: 28) นอกจากนี้ Fairclough ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องวาทกรรมว่าต้องมีภาคปฏิบัติการทางสังคมด้วยจึงต้องเชื่อมโยงการศึกษาโครงสร้างสังคมเข้ากับการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Fairclough, N. (2000: 167). ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงแบบแผนปฏิบัติการทางสังคมชุดใหม่ที่เกิดจาก บริบทของภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมของชุมชน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย (อรสุดาเจริญรัช. 2546), การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนบ้านป่าสักงามตำบลหลวงเหนืออำเภอต๋อยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่. (มณฑิยาบุญช้างเผือกและคณะ. 2550), การวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลงานวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงด้านระบบการจัดการทรัพยากรและการจัดการฟาร์มของประเทศไทย (สุภาวดี โพธิยะราช. 2551), ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : การตีความเชิงวิพากษ์ว่าด้วยมิติทางวัฒนธรรมและมุมมองหลังสมัยใหม่ (จุฑาพรรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. 2551), เศรษฐกิจพอเพียง : การเปิดพื้นที่โดยการวิเคราะห์วาทกรรม (พนารัช ปรีดาการณ์และนเรศน์ วงศ์สุวรรณ. 2552), การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาภาวะโลกร้อนในชุมชนเมือง (จักรสิน น้อยไธรมิ. 2552), การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (อังคณาตุงคะสมิตและคณะ. 2554).

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีวิทยาที่ใช้ศึกษาคือ การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ตามแนวทางของแฟร์คลาฟ (Norman Fairclough) เป็นแนวทางการศึกษาซึ่งประกอบด้วย 3 มิติ คือ ตัวบท (Text) ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practice) และภาคปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice) ซึ่งวิธีการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สมาชิกในชุมชนบ้านน้ำคำ ต.ขามทะเลสอ อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา และตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 รวบรวมข้อมูลระดับปฐมภูมิด้วยการสัมภาษณ์หน่วยงานราชการเกี่ยวข้องกับชุมชนและข้อมูลทุติยภูมิจากแผนชุมชนบ้านน้ำคำ บทความ งานวิจัยและเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเคยทำแล้วในอดีตหรือปัจจุบันโดยใช้วิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อนำมาเป็นพื้นฐานศึกษาวิจัย โดยวิเคราะห์เชิงคุณภาพและทราบถึงมโนทัศน์ของนักวิชาการและนักวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบเผชิญหน้ากัน (Face-to-face) กับผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สมาชิกในชุมชนบ้านน้ำฉ่า ต.ขามทะเลสอ อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา และตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจำนวน 15 คน

เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือการวิจัยที่สำคัญในงานวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ได้แก่ ตัวผู้วิจัย และแนวคำถามการวิจัยที่ได้พัฒนาจากการทบทวนเอกสาร แนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง แผ่นข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ให้สัมภาษณ์ (Face Sheet) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semistructured interview) เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก ปากกา

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีตรวจสอบด้วยวิธีการสามเส้าของ Patton 4 ลักษณะ คือ (Patton, 1990 : 464 – 466) คือ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methods triangulation) คือการใช้วิธีการสังเกตควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์พร้อมกันนั้นได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย 2) การตรวจสอบสามเส้าแหล่งด้านข้อมูล (Triangulation of sources) คือ การใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งภายใต้วิธีการเดียวกันด้วยการสัมภาษณ์จากคนต่างกลุ่มเช่น ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน หน่วยงานราชการแต่สัมภาษณ์ในเรื่องเดียวกัน 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัยหรือผู้วิเคราะห์ (Analyst/investigator Triangulation) คือ การเปลี่ยนตัวผู้วิจัยให้มีหลายคนเพื่อให้แน่ใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูล 4) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การใช้แนวคิด ทฤษฎีมากกว่า 1 แนวทางในการตีความเพื่อให้ความหมายแก่ข้อมูลที่วิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิต วิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง และวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่า อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา ได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมเมื่อผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสร้างข้อสรุปเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นบริบท การปฏิบัติทางวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง และการปฏิบัติทางสังคมของชาวชุมชนบ้านน้ำฉ่า อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา เพื่อนำไปเผยแพร่และใช้เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนอื่นให้สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่รอดได้ในกระแสสังคมทุนนิยม

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่า เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ และได้กำหนดขั้นตอนการลงพื้นที่เพื่อจัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสอบถามด้านประชากรศาสตร์ สำนวนภาคสนาม ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อวิเคราะห์การสร้างวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่า อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา ผลวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้

นำเสนอข้อมูลตามแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ดังนี้

1. สถานการณ์การพัฒนาประเทศจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 – 11 เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจุบันทิศทางการพัฒนาประเทศไทยจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 -11 กล่าวถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกันภายในให้เข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้พร้อมรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหลักสำคัญในการขับเคลื่อนจากระดับประเทศสู่แผนงานระดับจังหวัดและอำเภอในโครงสร้างแผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขตามตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านจิตใจและสังคมมี 7 องค์ประกอบคือ 1) มีความสามัคคีและความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน 2) มีข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน 3) มีกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิก 4) ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตยของคนในหมู่บ้าน 5) ยึดมั่นในคุณธรรม/จริยธรรมอันดีงาม 6) คนในชุมชนปลอดอบายมุข 7) มีความเชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ด้านเศรษฐกิจมี 5 องค์ประกอบคือ 1) การจัดทำบัญชีครัวเรือน 2) มีกิจกรรมลดรายจ่ายและสร้างรายได้ 3) มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพหลักของหมู่บ้าน 4) มีกิจกรรมการออมที่หลากหลาย 5) มีการดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกับรูปแบบวิสาหกิจชุมชน

3. ด้านการเรียนรู้มี 7 องค์ประกอบคือ 1) ชุมชนมีข้อมูลของชุมชน 2) การใช้ประโยชน์จากข้อมูลชุมชนและแผนชุมชน 3) การค้นหาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างคุณค่า 4) การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในชุมชน 5) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพชุมชน 6) สร้างเครือข่ายภาคีพัฒนา 7) ปฏิบัติตามหลักการพึ่งตนเอง

4. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) มีจิตสำนึกของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) มีกลุ่มด้านสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน 3) มีการใช้พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน 4) มีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำ คนในชุมชนบ้านน้ำฉ่ำโดยสัมภาษณ์ถึงวิถีชีวิตคนในชุมชน วิถีปฏิบัติทางเศรษฐกิจพอเพียงและกระบวนการผลิตซ้ำในสังคม โดยวิเคราะห์วาทกรรมเศรษฐกิจซึ่งเป็นตัวบทภาคปฏิบัติทางวาทกรรมและภาคปฏิบัติทางสังคมที่สร้างวิถีคิด ความเชื่อ การผลิต ผลิตซ้ำของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

2. วิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านน้ำฉ่ำตัวบทแห่งความพอเพียง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านน้ำฉ่ำว่ามีการดำรงชีวิตอยู่กันแบบพอเพียงด้วยภูมิปัญญาชุมชนที่มี โดยไม่ได้คิดถึงเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตของเกษตรกรสมัยก่อนทำมาหากินอยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมโดยไม่มีการดัดแปลง เช่น ทำนาที่ใช้พื้นที่ทำนาอย่างเดียว เมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จไม่คิดใช้พื้นที่ที่ว่างเปล่าทำอะไรให้เกิดประโยชน์ ทำไร่ก็ปลูกพืชไร่เดิม แม้แต่การผลิตชาวบ้านผลิตซ้ำ เหมือนกันทุกอย่าง ทุกครัวเรือน โดยอัตลักษณ์ของหมู่บ้านคือ การผลิตเส้นหมี่บ้านน้ำฉ่ำ เป็นกลุ่มวิสาหกิจที่มีชื่อเสียงระดับอำเภอและจังหวัด ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาและขยายวงกว้างไปสู่ความนิยมของผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทำให้เกิดการผลิตซ้ำด้วยการนำข้าวเจ้ามาแปรรูปเป็นเส้นหมี่แห้งซึ่งเป็นการถนอมอาหารที่ถูกถ่ายทอดกันมาของบรรพบุรุษกว่า 200 ปี และเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์จนถูกนำไป

บรรจุในคำขวัญของ อ. ขามทะเลสอ จ. นครราชสีมาว่า “แดงโมยอนนิยม ไคณมพันธ์ดี เส้นหมี่น้ำฉ่า สวนสง่าหนองคู เชิดชูหม้อเพลง” การผลิตเส้นหมี่ในอดีตจึงสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนในอดีตว่าผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ที่มีกิจกรรมการรวมกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชนิดผง-ชนิดอัดเม็ด เพื่อให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนทัศนคติละเลิกการใช้ปุ๋ยเคมีหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ซึ่งทำให้ชีวิตเกษตรกรมีภูมิคุ้มกันส่งผลให้เกษตรกรหลุดพ้นจากหนี้สินสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3. วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่า

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทำให้สามารถเชื่อมโยงความคิดของผู้นำ คนในชุมชนและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่า คนในชุมชนบ้านน้ำฉ่ามีวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง (Discursive Practice) ตามโครงสร้างแผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขที่มีตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 4 ด้าน ดังนี้

1. ชุมชนมีวิถีปฏิบัติด้านจิตใจและสังคม 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) คนในชุมชนมีความสามัคคีและความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาหรือเพื่อการพัฒนา ด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน เช่น การร่วมทำกิจกรรมสาธารณะการซ่อมแซมถนน ลอกคลอง การกำจัดขยะมูลฝอยและน้ำเสีย แปรรูปผลผลิต เป็นต้น 2) คนในชุมชนมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้คนในชุมชนปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีด้วยการเข้าร่วมจัดทำเวทีประชาคมของหมู่บ้านทุกครั้งและคนในหมู่บ้านทุกครัวเรือนมีการปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสงบสุขเช่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน เป็นต้น 3) มีกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิกเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหา ด้วยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านบ้านน้ำฉ่า โดยสมาชิกในชุมชนมีโอกาสดำเนินการจากกองทุนครบทุกคน 4) การยึดมั่นในหลักประชาธิปไตยโดยคนในชุมชนมีการตื่นตัวไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งหลังสุดค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับปีก่อน 5) คนในชุมชนมีคุณธรรม/จริยธรรมด้วยการประพฤติตนและปฏิบัติร่วมกัน เช่น การจัดให้มีโครงการวัดปลอดเหล้าให้ยั่งยืน โครงการตรวจสุขภาพให้พระสงฆ์ เป็นต้น 6) คนในชุมชนปลอดอบายมุข ด้วยการจัดให้มีกระบวนการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้เลิกอบายมุขในชุมชนและติดป้ายประชาสัมพันธ์ในชุมชน และ 7) คนในชุมชนมีความเชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และครัวเรือนหลักที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเช่น การปลูกผักสวนครัวทุกครัวเรือน กิจกรรมบาตรอมสิน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตการทำเกษตรผสมผสานและการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การเรียนรู้เลี้ยงสุกรแบบธรรมชาติ (หมูหลุม) เรียนรู้ผลิตผักปลอดสารพิษ เรียนรู้การผลิตน้ำส้มควันไม้ เรียนรู้การเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก เรียนรู้รักษาภูมิปัญญาชาวบ้านและเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตดั้งเดิมแบบพอเพียง

2. ชุมชนมีวิถีปฏิบัติด้านเศรษฐกิจ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยคนในชุมชนส่วนใหญ่จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนเป็นประจำ 2) มีกิจกรรมลดรายจ่ายและสร้างรายได้ของคนในชุมชนด้วยการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ OTOP กลุ่มเส้นหมี่บ้านน้ำฉ่า ส่งเสริมกลุ่มอาหารแปรรูป (ปลาร้าบอง) และส่งเสริมการทำปุ๋ยชีวภาพ 3) มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพหลักของหมู่บ้านโดยคนในชุมชนมีการเรียนรู้ปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งในด้านการผลิต การตลาดการจัดการ และเงินทุนเพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น 4) มีการจัดกิจกรรมการออมที่หลากหลายด้วยการส่งเสริมให้คนในชุมชนเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ และส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ พัฒนารูปแบบการออมเงินให้หลากหลายเช่น กลุ่มออมสัจจะ กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น 5) ชุมชนมีการดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนได้แก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทำเส้นหมี่บ้านน้ำฉ่าโดยมีกิจกรรมที่รักษาเอกลักษณ์ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การผลิต

เส้นหมึโบราณและสร้างรายได้เสริมแก่สมาชิก เน้นการพึ่งพาตนเองด้วยผลิตเพื่อบริโภคอย่างเพียงพอภายในชุมชน

3. ชุมชนมีวิถีปฏิบัติด้านการเรียนรู้ 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ชุมชนมีข้อมูลชุมชนโดยมีกระบวนการจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ของชุมชน มีการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ จัดเก็บข้อมูลโดยอาสาสมัครบันทึกและประมวลผลการประชาคมเพื่อรับรองผลและการจัดทำสำเนาข้อมูลเก็บไว้ที่ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน 2) การใช้ประโยชน์จากข้อมูลชุมชนและแผนชุมชนด้วยการนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาชุมชน เช่น การจัดทำแผนชุมชนแผนการพัฒนากลุ่ม เป็นต้น 3) การค้นหาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างคุณค่าด้วยการจัดให้มีกระบวนการ สืบค้น รวบรวมจัดหมวดหมู่และเรียนรู้จากความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่นและใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่าด้วยการจัดบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการรวบรวมและจำแนกเป็นหมวดหมู่มีการจัดกิจกรรมสืบทอดและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรม 4) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนด้วยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อให้คนในและนอกหมู่บ้านได้ค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้องค์ความรู้ และใช้ความรู้มาดำรงชีวิต 5) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพชุมชนด้วยการจัดกิจกรรมโดยคนในชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดวิทยาการใหม่ ๆ สามารถนำไปใช้อย่างเหมาะสมและเกิดความคุ้มค่าเช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น 6) สร้างเครือข่ายภาคีพัฒนาด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับชุมชนโดยการประสานและทำกิจกรรม 7) ปฏิบัติตามหลักการพึ่งตนเองด้วยการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตนเอง เช่น การจัดกิจกรรมพัฒนาทำความสะอาดหมู่บ้านเพื่อลดขยะในชุมชน การกำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้การจัดทำแผนชุมชนต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. ชุมชนมีวิถีปฏิบัติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4 องค์ประกอบดังนี้ 1) มีจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยการจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยการรณรงค์ไม่ให้ประชาชนทิ้งขยะลงลำคลอง ปลูกป่าเพิ่มเติมและเฝ้าระวังการทำลายป่า ส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในลำตะคอง 2) มีกลุ่มด้านสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านโดยคนในหมู่บ้านร่วมกันทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของลำน้ำ มีการปล่อยสัตว์น้ำเพื่อเพิ่มพันธุ์สัตว์น้ำและเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มด้านสิ่งแวดล้อมอื่น 3) มีการใช้พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยแต่ละครัวเรือนมีกิจกรรมส่งเสริมการลดการใช้พลังงานเช่น การเปลี่ยนหลอดไฟแบบประหยัด การใช้พลังงานชีวภาพ (แก๊สจากมูลสัตว์) 4) มีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยการจัดกิจกรรมใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่น มีศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการผลิตเส้นหมึน้ำฉ่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำน้ำส้มควันไม้ เป็นต้น

4. การสนับสนุนกระบวนการผลิตซ้ำในสังคม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำ คนในชุมชนบ้านน้ำฉ่าทำให้พบ ตัวบทและภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมของคนในชุมชนบ้านน้ำฉ่าตามตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ว่ามีการดำรงชีวิตอยู่กันแบบพอเพียงด้วยภูมิปัญญาชุมชนที่มี และจากการสัมภาษณ์ตัวแทนหน่วยงานราชการที่เข้ามาส่งเสริม สนับสนุนทำให้เกิดการผลิตซ้ำในสังคมของชุมชนบ้านน้ำฉ่า โดยมีวาทกรรมภาคปฏิบัติการทางสังคมว่า “ชุมชนนี้มีจุดเด่นเรื่องเศรษฐกิจเข้มแข็ง คนในชุมชนขยันทุกคน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำให้การน้อมนำเอาหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ด้วยการอยู่กันอย่างพอประมาณ และชุมชนมีผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำที่ดีคอยกระตุ้นคนในชุมชนให้ปฏิบัติตามหลักความพอเพียงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทางอบต.โป่งแดงเห็นศักยภาพจึงเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนให้เกิดศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นตัวอย่างการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป” (วินัย เบาสูงเนิน. สัมภาษณ์ 27 พฤศจิกายน. 2555) นอกจากนี้ ชุมชนบ้านน้ำฉ่ำมีวิถีชีวิตที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความเป็นอยู่อย่างช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปันกันเช่นญาติมิตรมีวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่สามารถถ่ายทอดให้แก่รุ่นลูกหลานได้อย่างหลากหลายซึ่งถือเป็นเหตุผลสำคัญในการเข้ามาส่งเสริม สนับสนุนวิถีชีวิตชุมชนบ้านน้ำฉ่ำว่า “ต้องการให้ความรู้กับคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และดำรงชีวิตแบบพอเพียงเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับชุมชนอื่นได้ปฏิบัติตาม” (ชูศิลป์ ไสเสริม. สัมภาษณ์ 27 พฤศจิกายน. 2555) จากศักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้าไปส่งเสริมและให้งบประมาณสนับสนุนเพื่อให้เกิดการผลิตซ้ำและเผยแพร่การดำรงชีวิตแบบพอเพียงเพื่อให้ชุมชนอื่นได้ยึดถือและปฏิบัติตามดังนี้

1. ด้านจิตใจและสังคม หน่วยงานราชการสนับสนุนด้วยการให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน การจัดกิจกรรมเสริมสร้างระบบบริหารจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนเรื่องการพัฒนาหลักประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมชุมชนปลอดยาเสพติด และส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดการผลิตซ้ำ เผยแพร่และเป็นแนวทางการดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านเศรษฐกิจ หน่วยงานราชการสนับสนุนด้วยการให้ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ที่ผลิตแล้วนำมาจำหน่าย ทำให้สามารถลดรายจ่ายภายในครอบครัว โดยมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองภายในชุมชน นอกจากนี้ยังให้ความรู้เกี่ยวกับการออมเพื่อให้คนในชุมชนรู้จักการเก็บออมด้วยการพัฒนารูปแบบการออมให้เกิดความหลากหลาย เช่น กลุ่มออมสัจจะ กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

3. ด้านการเรียนรู้ หน่วยงานราชการสนับสนุนด้วยการให้ความรู้กับคนในชุมชนเรื่องกระบวนการจัดเก็บ ค้นหา ใช้ประโยชน์จากข้อมูลชุมชนและแผนชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างคุณค่า ให้งบประมาณส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้คนในและนอกหมู่บ้านได้ เรียนรู้ และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต และทางเกษตรอำเภอได้ถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพชุมชนด้วยการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่อง การทำปุ๋ยชีวภาพ พัฒนาผลิตภัณฑ์เส้นหมี่น้ำฉ่ำ เป็นต้น และส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายภาคีพัฒนาด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับชุมชนโดยการประสานและทำกิจกรรมของกลุ่มเครือข่ายเกษตรผสมผสาน การจัดแผนงานส่งเสริมการทำปุ๋ยชีวภาพ นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมจัดการความรู้ การดำเนินการและเตรียมการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเพื่อให้เกิดความตระหนักและสำนึกในความพอเพียงด้วยความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้วยความรู้คู่คุณธรรม

4. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หน่วยงานราชการสนับสนุนสนับสนุนงบประมาณให้ชุมชนปรับปรุงภูมิทัศน์และรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม มีการสรรหาพันธุ์ต้นไม้ยืนต้นมาปลูกเพื่อเป็นการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมและลดภาวะโลกร้อน จัดหาพันธุ์สัตว์น้ำมาปล่อยลงสู่แม่น้ำลำคลองเพื่อเพิ่มพันธุ์สัตว์น้ำ มีการณรงค์สร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการรณรงค์ไม่ให้ประชาชนทิ้งขยะลงลำคลอง ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในลำตะคองเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในชุมชน ส่งเสริมให้มีการใช้

พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น การเปลี่ยนหลอดไฟแบบประหยัด เป็นต้น ส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับชุมชนและเป็นชุมชนต้นแบบในการขับเคลื่อนไปสู่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

จากภาคปฏิบัติการทางสังคมที่หน่วยงานราชการได้เข้ามาส่งเสริม สนับสนุนด้านงบประมาณและการปฏิบัติ ทำให้เกิดการผลัดซ้ำในสังคมที่มีต้นกำเนิดมาจากศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านน้ำฉ่ำอันเป็นจุดขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอขามทะเลสอ ทำให้เกิดการเผยแพร่ด้วยการรับบริการศึกษาดูงานจากคณะบุคคลทั้งในและต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนให้กับชุมชนอื่นได้เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตแบบพอเพียง

ภาพที่ 1 ชุมชนบ้านน้ำฉ่ำ

สรุปผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์วาทกรรมเป็นภาคปฏิบัติทางสังคมที่แสดงออกมาเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนโดยการศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ ระบบความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ห่อหุ้มอยู่ในสังคม ได้แก่ ตัวบท (Text) ภาคปฏิบัติการวาทกรรม (Discursive Practice) และภาคปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice) ซึ่งการกระทำ 3 มิติ ชุมชนบ้านน้ำฉ่ำ สรุปผลได้ดังนี้

1. มิติตัวบท (Text) ได้แก่ การวิเคราะห์ถึงการสร้างวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่ำ อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะของภาษาพูดหรือภาษาเขียน การสื่อสารแบบทางเดียวหรือสองทาง สำหรับตัวบทของเศรษฐกิจพอเพียง คนในชุมชนตีความว่า เป็นหลักที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของสังคมปัจจุบัน ดังนั้น การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่แค่อยู่อย่างพอเพียง แต่ต้องสามารถวิเคราะห์ตัวตน รู้จักประมาณตน รู้รับ รู้จ่าย รู้ออม มีการวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกประกอบด้วยและการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนจะดำเนินตามแผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข โดยมีตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. มิติภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practice) ได้แก่ กระบวนการสร้าง เผยแพร่และการใช้ตัวบท ทำให้ปรับเปลี่ยนทัศนคติ กรอบความคิด ความเชื่อ และการกระทำรวมไปถึงเกิดการผลัดซ้ำ ซึ่งวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่ำเมื่อปฏิบัติตามตัวบททั้ง 4 ด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านจิตใจและสังคม คือ คนในชุมชนมีความสามัคคีและความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาหรือเพื่อการพัฒนา มีการเข้าร่วมจัดทำเวทีประชาคมของหมู่บ้านและถือปฏิบัติร่วมกัน มีการจัดตั้งมีกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิกเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหา ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย มีคุณธรรมจริยธรรมด้วย

การประพาดิตนและปฏิบัติร่วมกัน เป็นชุมชนปลอดภัยเสถียรและมีกระบวนการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้เล็กอบายมุขในชุมชน และมีความเชื่อมั่นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 ด้านเศรษฐกิจ คือ คนในชุมชนมีการทำบัญชีครัวเรือนเป็นประจำ จัดกิจกรรมลดรายจ่ายและสร้างรายได้ของคนในชุมชนด้วยการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ OTOP มีการเรียนรู้ ปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งในด้านการผลิต การตลาดการจัดการ และเงินทุน เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น จัดกิจกรรมการออมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ และมีการดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนเพื่อเน้นพึ่งพาตนเองด้วยผลิตเพื่อบริโภคอย่างเพียงพอภายในชุมชน

2.3 ด้านการเรียนรู้ คือ ชุมชนมีกระบวนการจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลชุมชนซึ่งเก็บไว้ที่ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนมีการนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาชุมชน มีกระบวนการ สืบค้น รวบรวมจัดหมวดหมู่เรียนรู้จากความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่นโดยใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่าและนำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในชุมชนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพชุมชนด้วยการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ถ่ายทอดวิทยากรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับชุมชนและชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตนเอง

2.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ชุมชนมีกิจกรรมให้ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกันทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้พัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดรายได้ได้อย่างยั่งยืน

3. มิติของภาคปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice) ได้แก่ อุดมการณ์ที่ขับเคลื่อนจากระดับประเทศสู่ระดับท้องถิ่น โดยห้องปฏิบัติการส่วนท้องถิ่นเข้ามาเป็นผู้ถ่ายทอดนโยบาย กฎเกณฑ์ตลอดจนวิธีการปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในแผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่ดีต่อการเตรียมความพร้อมและสร้างภูมิคุ้มกันภายในให้เข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้พร้อมรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน จากมิติตัวบทและมิติภาคปฏิบัติทางวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านน้ำคำ ทำให้พบว่า ชุมชนบ้านน้ำคำส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายและเป็นเอกลักษณ์หมู่บ้าน ทำให้หลายหน่วยงานเข้าไปส่งเสริมและให้งบประมาณสนับสนุนให้ความรู้ ทั้งด้านเทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายให้แก่กลุ่ม เพื่อให้ได้รับโอกาสเข้าสู่การพัฒนาศักยภาพอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการผลิตซ้ำและเผยแพร่การดำรงชีวิตแบบพอเพียงเพื่อให้ชุมชนอื่นได้ยึดถือและปฏิบัติตาม

จากการกระทำทางสังคมที่แสดงออกมาในรูปมิติตัวบท (Text) ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practice) ตามตัวบททั้ง 4 ด้าน ทำให้เกิดมิติของภาคปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice) ที่สามารถรับรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ที่บ่งบอกถึงการปฏิบัติ แบบแผนทางสังคมที่ก่อรูปขึ้นมาจากวิธีการทางวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อเผยแพร่ว่าทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำคำ จากหลักคิดและนโยบายกรมการพัฒนาชุมชนทำให้บ้านน้ำคำได้กำหนดเป้าหมาย หลักการดำเนินงานคือ “การคืนบทเรียนกลับสู่ชุมชน” โดยมีศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนเพื่อ

ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับคนในชุมชน การถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ สร้างโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสืบสานภูมิปัญญา วัฒนธรรมแบบพอเพียง ด้วยการบริการการศึกษาจากคณะบุคคลทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นจุดขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เศรษฐกิจพอเพียงและการดองานอาชีพ

อภิปรายผล

การสร้างวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่า อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา ทำให้ได้มาซึ่งตัวบท ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม และกระบวนการผลิตซ้ำในภาคปฏิบัติการทางสังคมของวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงตามตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจากโครงสร้างแผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ภายใต้การขับเคลื่อนระดับประเทศจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้พบ จุดเด่นของชุมชนบ้านน้ำฉ่าคือคนในชุมชนมีความรัก สามัคคี เอื้ออาทรกันด้วยการใช้หลักกระบวนการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ 1) ส่วนร่วมคิด กำหนดตัวบทวิถีชีวิตแบบพอเพียง 2) ส่วนร่วมทำโดยใช้แผนชุมชนที่มาจากความร่วมมือของคนในชุมชนเข้ามาเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาชุมชน 3) ส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้วยการใช้เวลาที่ประชาคมในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 4) ส่วนร่วมรับผลประโยชน์ได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบส่งผลให้เป็นที่รู้จักนำมาซึ่งชื่อเสียงของชุมชน และ 5) ส่วนร่วมประเมินผลเพื่อหาจุดอ่อนและจุดแข็งจากการประเมินผลดำเนินงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยอรสุดาเจริญรัตน์ (2546) และจักรสิน น้อยไธรมิ (2552) กล่าวถึง เงื่อนไขที่สำคัญของการเกิดขึ้นของการดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การที่ชุมชนหรือหมู่บ้านถึงอำนาจการควบคุมดูแลจัดการทรัพยากรด้วยตัวเอง ถือเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างและพัฒนาระบบจัดการที่มีประสิทธิภาพสำหรับดำเนินชีวิตในรูปบรรทัดฐานของหมู่บ้านทำให้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถปรับตัวและเชื่อมโยงบริบทสังคมที่เปลี่ยนผ่านจากสังคมประเพณีเข้าสู่สังคมทันสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้เกิดชุมชนเมืองแห่งความพอเพียง นอกจากนั้นมณฑลเศรษฐศาสตร์ (2550) ที่ศึกษาวิถีชีวิตในอดีตและปัจจุบันของชุมชนบ้านป่าสักงาม ได้กล่าวว่าชาวบ้านจะอยู่อย่างมีความสุขได้นั้นต้องมีเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตและควรมีแนวทางการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละชุมชนและจากทัศนะของผู้ใหญ่บ้าน “สุดท้ายบ้านปลายชีวิตแล้วก็เห็นแต่ต้องกลับมาที่ชุมชนและมาใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนเดิม” สอดคล้องกับแนวคิดพรานชัยโอ กอตวอลล์ (2555) กล่าวว่าทุกคนแม้จะมีวัตถุประสงค์ของครบถ้วนบริบูรณ์ตามที่ต้องการแล้วแต่ก็กลับไม่มีความสุขถ้าคนเรายึดติดอยู่กับสังคมในโลกทุนนิยม สร้างวัฒนธรรมวัตถุนิยมและการบริโภคแบบไม่รู้จักพอทำให้เห็นว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านน้ำฉ่าจึงสร้างความเป็นอื่น (Other Development) ให้กับแนวทางการพัฒนาที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างระบบทุนนิยม แนวทางการพัฒนาอื่นเช่น ระบบทุนนิยม ระบบบริโภคนิยมว่าเป็นแนวทางที่มีการแสวงหาผลประโยชน์ท่ามกลางการแข่งขันอย่างเสรีว่า เป็นระบบที่ยั่งยืนทำให้เกิดคนจนมากขึ้น ดังนั้นชุมชนบ้านน้ำฉ่าจึงมีการสร้างอำนาจ (Power) และความรู้ (Knowledge) ด้วยการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชุมชนเกิดปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practice) ชุมชนบ้านน้ำฉ่าตามตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำหรับภาคปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice) เป็นอุดมการณ์ที่มอบหมายจากสังคมเพื่อถ่ายทอดนโยบาย กฎเกณฑ์ ตลอดจนวิธีการปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่

ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน จากสภาพปัญหาสังคมและเศรษฐกิจด้วยการรับเอากระแสระบบทุนนิยม มีการบริโภคนิยมตามตะวันตกเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายทำให้เกษตรกรในชุมชนบางส่วนละทิ้งวิถีชีวิต วัฒนธรรมภูมิปัญญาเล็กปลูก เล็กเลี้ยง เล็กผลิตด้วยการใช้เงินซื้อหามาอุปโภค บริโภค ทำให้เกิดหนี้สินภาคประชาชนซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นของชุมชนระดับรากหญ้าที่พบอยู่ปัจจุบัน แต่ถึงจะได้รับผลกระทบอย่างไร คนในชุมชนส่วนใหญ่ก็มองว่าชุมชนจะมีความสุขอย่างยั่งยืนนั้นต้องดำรงชีวิตแบบพอเพียง จากแนวคิดของผู้นำและคนในชุมชนทำให้เห็นว่าถึงแม้ว่าสถานการณ์ปัจจุบันที่มีระบบทุนนิยมเข้าครอบงำ ซึ่งคนในชุมชนไม่สามารถปิดกั้นได้แต่สุดท้ายแล้วเศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านน้ำผาสดคล้องกับงานวิจัยพนารักษ์ ปรีดาการณ์และนเรศน์ วงศ์สุวรรณ (2552) ว่าหากอุดมการณ์ตั้งแต่ระดับชุมชนในสังคมให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองมากกว่าการสร้างกำไรตามแนวทางของอุดมการณ์ทุนนิยมแล้ว การพลิกฟื้นชุมชนให้หลุดพ้นจากการครอบงำของวาทกรรมการผลิตเพื่อการค้าก็น่าจะเกิดขึ้นได้ โดยชุมชนก็ยังปรับตัวภายใต้ระบบความสัมพันธ์แบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันและใช้ความรู้เพื่อใช้สามารถดำรงอยู่ได้ในกระแสของทุนนิยมและสอดคล้องกับจุฬาพรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต (2551) กล่าวว่า การที่ประชาชนในสังคมได้ก็ตามจะพัฒนาหลักการดำเนินชีวิตได้ควรเปิดรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาประยุกต์ใช้ซึ่งเป็นเสมือนวัฒนธรรมประจำกลุ่ม ก้าวไปสู่การพัฒนาตัวตนและปลดปล่อยพันธนาการที่รุ่มร่า กีดกันตัวตนเชิงกลุ่ม

จากตัวบท (Text) และภาคปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive Practice) ทำให้เกิดระเบียบแบบแผนของการปฏิบัติทางวาทกรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่มาจากความดำรงชีวิตที่อยู่บนอุดมการณ์ที่มุ่งมั่นใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมิได้ถูกเบียดขับออกไปจากชุมชนบ้านน้ำผา โดยมิระบบความสัมพันธ์ของผู้คนที่มีการดำรงชีวิตที่ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือกันภายในชุมชน มีการบริหารจัดการแบบเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย การแก้ไขปัญหาาร่วมกันทำให้เกิดภาคปฏิบัติทางสังคม (Social Practice) ด้วยการได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ให้ความรู้จากภาครัฐบาล เพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงชีวิตแบบพอเพียงอย่างยั่งยืนและถือเป็นการตัวอย่างในการเปิดพื้นที่ของการสร้างวาทกรรมที่ให้ชุมชนต่าง ๆ ในสังคมไทยได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้เพื่อสร้างเป็นวาทกรรมหลักตามบริบทของแต่ละชุมชนในการหลุดพ้นจากการครอบงำของกระแสทุนนิยม ระบบการค้านิยม บริโภคนิยมที่ก่อตัวเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ถือเป็นการผลิตซ้ำ (Reproduction) และเผยแพร่ (Distribution) เพื่อให้ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติได้นำไปประยุกต์ใช้เป็นรูปธรรมมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนให้เกิดความผาสุกและเป็นหลักการที่ชี้นำแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตแบบพอเพียง นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าถึงแม้ว่าสถานการณ์ปัจจุบันทำให้คนในชุมชนไม่สามารถปิดกั้นการเปิดเสรีทางการค้าได้แต่สุดท้ายแล้วเศรษฐกิจพอเพียงหรือเศรษฐกิจพึ่งตนเองและสร้างความเข้มแข็งให้สังคมไทยและเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับสังคมชนบทไทยและทำให้ชุมชนและสังคมเกิดกระบวนการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงและยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงกระแสโลก

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้วิธีวิทยาการวิเคราะห์วาทกรรม มาวิเคราะห์การสร้างวาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงและวิเคราะห์ภาคปฏิบัติทางสังคมของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำผา อ.ขามทะเลสอ จ.

นครราชสีมาตามตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจากโครงสร้างแผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขและความคิดของคนในชุมชนบ้านน้ำฉ่ำชุมชนเท่านั้น ดังนั้นผู้นำชุมชนและหน่วยงานราชการควรสนับสนุนให้ว่าทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำฉ่ำได้เผยแพร่ให้คนในชุมชนและนอกชุมชนได้รับทราบเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

การศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยศึกษาควรศึกษาการสร้างว่าทกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอื่น โดยการคำนึงถึงความเป็นตัวตนอย่างเป็นระบบและมีกระบวนการที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในแต่ละชุมชนที่แตกต่างกัน อันส่งผลให้ชุมชนต่าง ๆ สามารถสร้างว่าทกรรมเพื่อพัฒนาตามวิถีชีวิตของตนเองได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ฉบับที่**

8 – 11. [ออนไลน์].เข้าถึงเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2555 เข้าถึงได้จาก<http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=139>.

จักรสิน น้อยไร่ภูมิ.การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาภาวะโลกร้อนในชุมชนเมือง

วารสารวิชาการ **Veridian E-Journal, SU.** ปีที่ 2, ฉบับที่ 1 (สิงหาคม 2552) : หน้า 1 – 20.

เข้าถึงได้จาก <http://www.ejournal.su.ac.th>

จุฑาพรรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : การตีความเชิงวิพากษ์ว่าด้วยมิติทางวัฒนธรรม

และมุมมองหลังสมัยใหม่. **วารสารพัฒนบริหารศาสตร์.**47, 3 (2550) : 1-44.

ชูศิลป์ ไสเสริม.(27 พฤศจิกายน.2555). พัฒนาการประจำอำเภอขามทะเลสอ.สัมภาษณ์โดย. ศิริพร เลิศยิ่งยศ.

นครราชสีมา.

ชั้น เลาส่งเนิน. (29 พฤศจิกายน 2555).ผู้ใหญ่บ้านน้ำฉ่ำ. สัมภาษณ์โดย. ศิริพร เลิศยิ่งยศ. นครราชสีมา.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. **ว่าทกรรมกับการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์และความเป็นอื่น.**

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.2545.

ติรณ พงศ์มพัฒน์. **การพัฒนาความสุขสำหรับสังคมสมัยใหม่.** กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์บุ๊คส์.2554.

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. **องค์การวิวัฒน์ โลกวิวัฒน์.** กรุงเทพฯ : พิมพ์ตะวัน.2551.

ประเวศ ะสี. **เศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.2542.

พนารักษ์ ปรีดากรณ์และนเรศน์ วงศ์สุวรรณ. เศรษฐกิจพอเพียง : การเปิดพื้นที่โดยการวิเคราะห์ ว่าทกรรม.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย29, 3 (กรกฎาคม - กันยายน 2552) : 219-236.

พัฒนาชุมชน, สำนักงาน. **แผนชุมชนบ้านน้ำฉ่ำ.** นครราชสีมา : พัฒนาชุมชน อ.ขามทะเลสอ. 2552.

ฟรานซิสโก กอตวอลล์. **เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะโลก.** กรุงเทพฯ : โทเทิลแอนด์เชสคอมมูนิเคชั่น.2555.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. **คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราช**

ดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. มูลนิธิพระดาบส. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ. 2551.

มณฑิรบุญช้างเผือกและคณะ. **การพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนบ้านป่า**

สักงามตำบลหลวงเหนืออำเภอดอยสะเก็ดจังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ : กองทุนสนับสนุนการวิจัย

(สกว.), สำนักงาน.2550.

วินัย เบาสูงเนิน. (27 พฤศจิกายน 2555). องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง. สัมภาษณ์โดย. ศิริพร เลิศยิ่งยศ. นครราชสีมา.

สุเมธ ตันติเวชกุล. **หลักการ หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท**. กรุงเทพฯ :สุทธาการพิมพ์.2550.

สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์. **การวิเคราะห์การก่อเกิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยปฏิธานนิยมและหลังปฏิธานนิยม**. นครปฐม. ศิลปาการ.2551.

สุภาวดี โพธิยะราช. **การวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลงานวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงด้านระบบการจัดการทรัพยากรและการจัดการฟาร์มของประเทศไทยระหว่างปี 2530 – 2550**. ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม : คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน. 2551.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **ตัวแบบเชิงซ้อนการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท**. *วารสารพัฒนาชุมชน*. 33, 3(2537): 35 - 69.

อภิชัย พันธเสน. **เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.2549.

อังคณา ตุงคะสมิตและคณะ. **การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, SU*. ปีที่ 4, ฉบับที่ 2 (กันยายน - ธันวาคม 2554) : 288 – 301. เข้าถึงได้จาก <http://www.ejournal.su.ac.th>

อรสุดาเจริญรัตน์. **รายงานวิจัยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : กองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), สำนักงาน.2546.

ภาษาต่างประเทศ

Fairclough, N. 'Discourse, Social Theory and Social Research: The Discourse of Welfare Reform' *Journal of Sociolinguistics* 4, 2 (2000) :163-195.

Foucault, Michel. "Politics and the study of discourse". In Burchell et al, eds., 1972.

Patton M. Q. **Qualitative Evaluation and Research Methods**. (2nded.) California : SAGE Publication.1990.